

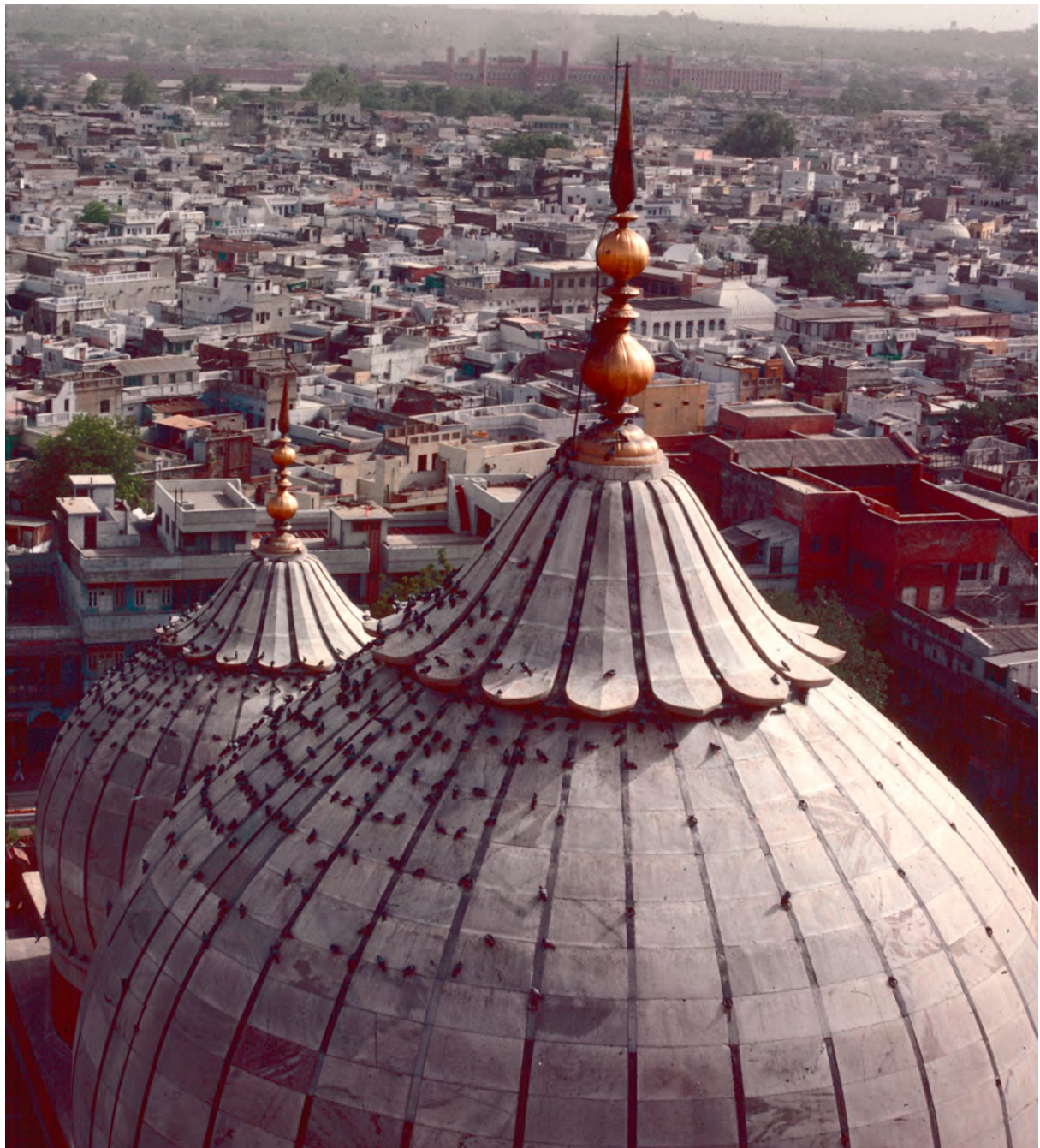
Resebrev Nr 75

12 – 20 juli 1982

DELHI-RAJASTHAN

(JAIPUR, JODHPUR, JAISALMER)

Fortsättningen på min sexmånadersresa efter släktbesök och möten med ursprungsbe-folkning i Bastar-regionen i dåvarande Madhya Pradesh for jag via Raipur med tåg till Delhi där jag bodde hemma hos journalisten och Asienkännaren Bo Gunnarsson som kom att bli en nära vän och som introducerade mig till intressanta människor i Delhi. Besökte dessuom svenska ambassaden och förhörde mig om praxis för ett eventuellt giftermål med en indisk kvinna – jag har namligen friat til Bubu i Calcutta. Vidare i värsta sommarhettan till några av Rajasthans vackraste palatsstäder Jaipur, Jodhpur och höjdpunkten ökenstaden Jaisalmer. För intensivt med tåg, hade ett Indrail-pass giltigt för tre månaders obegränsat resande i första klass.

9–12 JULI 1982

KONDAGAON–RAIPUR–DELHI

Så varmt som det var igår morse, lördag 10 juli, när jag anlände hit till Delhi har det inte varit under hela min resa tidigare. Den svaga monsunen har i år gjort att Delhi under den senaste veckan haft temperaturer på 42–43 grader. Torr värme dock så förutom att jag dricker litervis med vatten, te och fruktjuice varje dag kan jag ändå utträta en hel del.

Nästa dag, söndag 11 juli beslöt jag mig för att bara vara turist och besöka turistattraktioner i Delhi som jag missat vid tidigare besök. **Humayuns** grav – ett mäktigt moguliskt gravmonument, en föregångare till Taj Mahal i Agra. Vidare Raj Ghat – **Mahatma Gandhis** kremeringsplats med en park och minnesmonument; Jama Masjid, Indiens största moské i den gamla stadsdelen med utsikt mot Röda Fortet. Tog mig även till basargatan i Paharganj, där de flesta billigare hotell är belägna (där också jag bodde vid mina tidigare besök i Delhi 1972 och 1975). Alla hotellen fulla med hippies och lågbudgetturister. Men också med bra matställen och inte minst juiceställen. Vilket jag gillar.

Sedan fann jag en utmärkt bokhandel vid Raj Ghat och köpte där flera fina böcker. En bok om hinduismen jämte två av **Rabindranath Tagores** verk. Dessutom en bok om floden Ganges och slutligen en bok om Indian National Army, den Europa helt okända väpnade frihetskampen mot den brittiska kolonialmakten, ledd av **Netaji Subhas Chandra Bose**. Denne var raka motpolen till icke-våldsföreträdaren Mahatma Gandhi. Bose ledde en armé på 40 000 man som med japanskt stöd försökte driva bort engelsmännen från Indien 1944. Han är i Indien och särskilt i Bengalen betraktad som en hjältefigur.

Söndag kväll kom äntligen ett befriande åsk- och slagregnsväder. Temperaturen sjönk säkert med 10 grader. Klockan är nu 9 på måndag morgon. I går var vartenda föremål på hotellrummet hett, toalettstolen ljummen och kranvattnet hett. Nu är det skönt svalt. Det ligger ett dis över den exklusiva stadsdelen Jangpura i sydöstra delen av New Delhi där jag bor, nära Humayuns grav och Nizamudins järnvägsstation.

Resa med förhinder från Kondagaon

Mitt tåg som tog mig till Delhi stannade där och fortsatte alltså inte hela vägen till New Delhis järnvägsstation. Av den anledningen valde jag att ta in på ett hotell här nere långt från centrum. Det är dyrt – 60 rupees per natt, det är lika mycket som min normala dagsbudget. Men att hitta billiga hotell i Delhi är mycket svårt. Dessutom hade jag inte bött på hotell på tre veckor, så jag kunde väl anse att jag hade råd.

Resan hit från Kondagaon gick inte alls som jag tänkt. Först fick jag stå upp hela bussresan på nästan 6 timmar från Kondagaon till Raipur. Bussen som kom från Jagdalpur, Bastar-distriktets huvudstad, redan fullsatt. När jag så kom fram till Raipur vid 12:45 hade jag två timmars paus innan jag skulle borda tåget till Delhi. Då beslöt jag att hälsa på människorätsaktivisten **R K Sail**, vars adress jag fått av **Ajit Roy**, i stadsdelen Shankarnagar. För med en riksha dit, men vi tvingades leta länge efter han hus.

Stambefolkningen exploateras

Dessvärre var han inte hemma, han hade flugit till Gwalior tidigare på dagen för att undersöka omständigheterna kring polisens dödsjutningar av påstådda banditer (så kallade *dacoits*) i Madhya Pradesh. Sail var aktiv i medborgarrättsorganisationen PUCL – liksom hans hustru, och hon var hemma. Så jag blev bjuden på lunch och vi samtalade om stambefolkningens problem i Bastar-distriktet (som för övrigt är lika stort som hela delstaten Kerala), liksom om den exploatering de utsätts för av inflyttade sikhiska och gujaratiska handelsmän. Dessa skördar frukterna av skogsavverkning och gruvsdrift. Myndigheternas skogspolitik är vidare direkt riktad mot stambefolkningen. Traditionellt svedjebbruk förbjuds och återplantering av skog sker med träd som ursprungsbefolkningen inte har någon nytta av, som exempelvis eucalyptusplantager.

Varje år i oktober samlas ledare för alla stamfolk i distriktet och håller riksdag. Fru Sail berättade att hon varit där förra året och hade blivit positivt överraskad över hur medvetna stamfolken är om sin situation. Hon berättade också om kungen av Bastar som mördades 1946 men som fortfarande vördas av befolkningen som deras gemensamma ledare.

Missade tåget med en minut

Alltför mycket intressant konversation på kort tid, följden blev att jag stannade för länge. Missbedömde avståndet till stationen. Det tog 35 minuter med cykelriksha, och när jag stormar in på stationen ser jag hur de sista vagnarna i hög hastighet rullar iväg, jag har missat tåget med en minut.

Snackade med Station Master och fick ändra min resplan, och boka en sovplats på ett långsamt passagerartåg till

Nagpur med avfärd klockan 22:10. Fram tills dess måste jag tillbringa dagen med att ströva runt i Raipur, en trist håla. Anmärkningsvärt många sikher bodde här, med sina turbaner och yviga skägg lätt igenkännbara. De sades dominera handeln i stan.

Efter en god middag gick jag åter till stationen, bara för att upptäcka att tåget var försenat. Det kom inte förrän klockan 23:45. Ett skitigt och långsamt tåg och omöjligt släcka taklampan. Delade kupé med en banktjänsteman vars bror är diplomat och tjänstgör på indiska ambassaden i Stockholm sedan en månad tillbaka, dessförinnan varit i Jordanien. I ett brev hem hade denne påstått att temperaturen i Sverige aldrig överstiger 7 plusgrader. Varför jag nu förvirrade begreppen med att berätta att vi faktiskt har sommartemperaturer på 25–27 grader.

Nagpur Junction

Ankom Nagpur Junction på morgonen, en viktig järnvägsknutpunkt, belägen exakt i hjärtat av Indien. Härifrån är det lika långt, en dygnsresa med tåg till alla storstäderna Delhi, Calcutta, Bombay och Madras.

Åt frukost på stationen och inväntade sedan Southern Express – som kom från Madras och Hyderabad – för vidare befordran till Delhi. Jag fick mig en bädd tilldelad av konduktören. Fördelningen av lediga platser på tåget försiggick annars på plattformen vid en speciell lucka.

Hela dagen for vi genom Madhya Pradeshs kuperade landskap med nysådda vetefält i väntan på regn: djupa raviner; skogsområden; byar med hus av tegel; människor i färggranna kläder. För förbi delstatshuvudstaden Bhopal kring vilket det var bördigt slättland.

Anlände så till Delhi nästa morgon klockan 7, och valde att bo på Kapur Guest House, och inledde dagen med standardfrukosten – rostat bröd med smör, ägg och te.

MÅNDAG 12 JULI 1982 DELHI

Tredje dagen i Delhi blev ärendenas dag. Besökte Haus Bhawan, registreringskontoret för utlänningar.

Tog en buss dit exakt när de öppnade klockan 10. Jag skulle förlänga mitt uppehållstillstånd som jag erhöll i Trivandrum i början av april, med två månader. Fyllde i tre formulär, och lämnade in två foton, och min registrering på bara en timme. Därefter tog jag en skotertaxi till huvudpostkontoret (GPO) i New Delhi för att hämta post. Konstaterade nöjt att där låg brev från vännerna **Beppe**, **Humayun** och **Hans** och **Kim**, samt två brev från familjen.

Därefter tog jag ännu en lång färd med skotertaxi till svenska ambassaden i stadsdelen Chanakyapuri. Var först tveksam och orolig för hur jag skulle bete mig med det ärende jag hade. Satt därför en stund i väntrummet och bläddrade i Dagens Nyheter.

Men så ställde jag mig slutligen vid luckan mot ambassadens avspärrade inre och bad den kvinnliga indiska receptionisten om att få information angående äktenskap medan mig och en indiska. ”*Ska det bli efter kristen eller hinduisk ritual?*” frågade hon, och så ringde hon till den svensk som sysslade med denna typ av ärenden på ambassaden.

Det var andresekreteraren **Fredrik Swedäng** och han kom ut i väntrummet och satte sig ner med mig. Jag ställde min fråga på nytt och han gav mig all information jag behövde. Därefter var han nyfiken och ställde frågor om pågående resa och vi fick god kontakt. Klockan var nu 12:55, lagom tid för att äta lunch så jag blev bjuden att komma in på ambassadområdet och besöka hans villa. Fredrik var ungkarl och hade tjänstgjort på ambassaden sedan september 1981. Hans hobby var att binda in böcker, vilket är billigt att göra i Indien. Innan jag tog farväl var han så vänlig att att han lovade att skicka ett antal filmrullar hem till Sverige åt mig med diplomatposten.

Över hela Delhi pyntas det för fullt inför Asiatiska spelen, Asiaden, som ska hållas i höst. Just i dagarna har flera nya viadukter (så kallade flyovers) invigts, och sportarenor och bostadskomplex byggs. Och den jättelika stadion är så gott som färdigbyggd.

15-16 JULI 1982 DELHI–JAIPUR–JODHPUR

Lämnade Delhi i går 15 juli, och min vän Bosse Gunnarson.

Innan jag lämnade hans lägenhet i Haus Khaz undrade han varför jag inte väljer att stanna och jobba i Indien. Själv flyttar han och hans japanska hustru **Hiroe** om en månad till Tokyo, medan de två barnen ska gå i skola i Sverige och bo hos Bosses föräldrar i Billinge.

Jag kände mig till en början hemskt mycket underlägsen Bosse, och det redan innan vi träffades. Ett brev hade jag skickat till honom men fick inget svar, och när jag nu kom till Delhi var jag osäker hur jag skulle bete mig. Ringde från hotellet första kvällen men det var så dåligt ljud att jag inte hörde någonting mer än en uppmaning att ringa imorgon vid middagstid istället.

Nästa dag ringde jag på nytt och for hem till honom på eftermiddagen, men vågade inte säga att jag gärna skulle vilja bo hos honom. Det blev inte sagt förrän på morgonen men då efter att jag faktiskt redan övernattnat i hans lägenhet. För Bosse hade nämnt att han var hembjuden på kvällen till **Bertil Hökby**, minister – andreman – på svenska ambassaden, och jag var också välkommen.

Så slumpade det sig att jag besökte ambassaden två gånger samma dag. Vi tillbringade hela kvällen hos Hökby, och när vi skulle åka därifrån med taxi föreslog Bosse att jag skulle stanna hos honom istället för att åka lång väg till mitt hotell i Nizamuddin. Så blev det, och nästa morgon var jag borta till mitt hotell och hämtade mina prylar därifrån.

Väcktes av tidningsbud

Det blev tre nätter hemma hos Bosse. Det passade bra eftersom Hiroe inte var i Delhi de här dagarna. Jag sov ute på balkongen eftersom det var alldeles kvalmigt inomhus utan luftkonditionering. Väcktes på morgnarna av att tidningsbudet kastade upp Bosses fem prenumererade indiska dagstidningar från gatan upp på balkongen. Skönt var också att det inte fanns några myggor, och på morgnarna kom det regn, och då sjönk temperaturen till en behaglig nivå.

Bosse hade nyss anlänt hem från semester i Sverige. Där hade han varit i kontakt med flera medlemmar i Sydasienkommitteerna i Sverige (SAKS som ger ut Sydasienbulletinen), nämligen **Staffan Lindberg**, **Göran Djurfeldt** och **Tomas Arvidsson** i Lund. De hade diskuterat ett förslag som var på gång att lansera indiska journalisters artiklar i svensk press, där SAKS skulle svara för översättning och marknadsföring, med någon lämplig person i spetsen, och mitt namn fanns med i diskussionen.

Jag tyckte det lät otroligt bra, och Bertil Hökby på ambassaden, gammal förlagskille med många massmediakontakter, hade också varit positiv till projektet men uppmanat att skynda långsamt och först fixa kontakter och finansiering.

Bosse hade för övrigt just fått besked från Dagens Nyheter att de inte längre kommer att köpa hans material. Men Bosse har istället haft kontakt med Göteborgs-Posten som ska börja anlita honom, och han har sedan tidigare avtal med danska Information och en finsk tidning.

Paradis för journalist

Dagarna hos Bo Gunnarsson präglades av tidningar och tidskrifter. Det var rena paradiset att sitta där och läsa vilket jag också gjorde mesta tiden. Och det gjorde för övrigt också Bosse själv eftersom han varit på semester i Sverige – i Billinge – och det nu låg mängder av olästa tidningar i lägenheten.

Jag läste färskta exemplar av DN och fackförbundstidningen Journalisten liksom diverse indiska tidskrifter. Såg i Journalisten av den 5 mars en notis om att jag bytt från jobb på Hallands Nyheter (HN) till att bedriva frilansverksamhet i Sydasien.

Bosse får alltså fem dagstidningar, samt alla indiska engelskspråkiga tidskrifter, och därtill kommer DN och Information med posten. Han ringer collect-call till Sverige och skickar sina texter via nyhetsbyrån Reuters telexmaskin. Telefonen användes flitigt också av grannarna. När Bosse beställer telefonsamtal begär han alltid "press-call", och blir uppkopplad på endast 5 minuter.

Eftersom han inom kort skulle flytta till Tokyo, där hans fru redan var, läste han för brinnande livet de indiska tidningarna och klippte ut artiklar. Ett metodiskt sätta att samla material om man ska kunna göra så bra reportage som Bosse gör hela tiden. Artiklarna sparar han i kuvert med olika temarubriker. De egna artiklarna spara han i tre tjocka pärmar. Han har en enastående kapacitet, och det är bra artiklar han skriver.

Hemligt besök till naxalitområde

Han berättade om hur han och fotografen **Börje Tobiasson** nyligen i hemlighet besökt naxaliter i delstaten Bihar. För att undgå myndigheternas kontroll hade de hoppat av tåget på en liten station och på "fel" sida, där det var mörkt. Det var en enorm upplevelse, och artiklar därom kommer förmodligen publiceras i FIB/Kulturfront sedan DN nobbat reportagen.

Han berättade också om hur han och journalisten **Gautam Navlakha** blivit gripna av polisen när de 1979 besökte en by i Bihar där polisövergrepp ägt rum några år tidigare. Polisen hotade med tortyr och beskrev hur de brukar göra.

Läste för övrigt en bra skrift utgiven av organisationen PUDR (Mukhoty) om situationen i Bihar, om böndernas organisering för att säkra sina rättigheter, men som då stämplas att vara naxaliter och bekämpas av polisen. Varje dag sker

övergrepp. Just i dagarna hade en grupp våldtagna kvinnor från en by i östra delen av Uttar Pradesh tagit sig till Delhi och lyckats träffa först premiärminister **Indira Gandhi** och sedan också sonhustrun **Maneka Gandhi** (som tar alla chanser att få publicitet). Bakgrunden till det hela var att byborna hade valt en ny panchayat-ordförande, varvid den gamla nu avsatte storbonden skickat sina *goondas* och lojala poliser och lät dem våldta byns kvinnor. Det är ett fruktansvärt öde. Bosse berättade nämligen att till och med fackligt anslutna överger sina kvinnor om de blir våldtagna.

Gemensamma vänner

I takt med att bodde hos Bosse blev vår kontakt allt bättre. Jag berättade om **Bubu** och att jag vill gifta mig med henne, och om folk och platser jag mött under min resa. Vi hade många gemensamma vänner att diskutera, exempelvis **Ashok Mitra** i Calcutta. Fick veta att det var Mitra som låg bakom kongresspartiets radikala ekonomiska politik under de första åren av 1970 talet.

Bosse hade hushållshjälp, en nepalesisk dam som kom på morgonen, lagade te och gjorde frukost. Sedan tvättade hon och fixade lunchen. Kom åter sen eftermiddag för middagsbestyr. Igår åt jag svensk stark ost till rostade brödet till frukost. Gott. Sedan skulle jag fara iväg, vidare mot Rajasthan.

Under veckan jag var i Delhi fick jag akut tandvärk, och besökte därför en tandläkare som ambassaden rekommenderade i den exklusiva stadsdelen Golf Links nära Indira Gandhis residens. Fick lagat en trasig tand för 60 rupees.

Vidare ska nämnas att jag hälsade på den ytterst välkände journalisten **Arun Shourie**, som nu arbetade som redaktionschef på Indian Express, Indiens ledande dagstidning med tio editioner över hela landet. Jag kände till honom genom att han medverkat ett par gånger i Sydasienbulletinen.

Nagel i ögat på Indira

Shourie var ryktbar för sina avslöjande artiklar om landets makthavare, och han var en nagel i ögat på premiärminister Indira Gandhi och hennes korrumperade gangstergång. Jag visades också runt på tidningen och konstaterade att man ännu satte originalsidor i bly och hela maskinutrustningen var ytterst ålderdomlig.

Jag hälsade också på en kille som jobbade på ett statligt oljeföretag. Jag hade träffat honom på en fest i Calcutta och han hade inviterat mig att hälsa på. Han bodde mycket centralt i ett kontorskomplex nära Connaught Place.

Eventuellt behöver jag be familjen i Lund att skicka mer pengar. Funderar på att köpa en del bra böcker och lite kläder innan jag åker hem från Rangoon/Burma den 1 september.

15–16 JULI 1982 TÅG DELHI-JAIPUR-JODHPUR

Lämnade lägenheten i Delhi 11:30 och for med auto-skoter till Old Delhis järnvägsstation, en kostnad på 13:40 rupees. Avfärd med tåget 12:30 på en smalspårig järnvägslinje Delhi-Jaipur. På resan läste jag klart Sidas Landanalys Indien och som färdkost hade jag en flaska vete-vatten, en japansk specialitet med rostat vete i vatten (som Bosse drack till varje måltid), samt tre mangos jag själv köpt – priset var 6 rupees per kilo.

Men på tåget beställde jag dessutom lunch, ägg curry med ris och en 65 cl flaska öl. Kostnad 6 rupees för maten och 16 för ölen. Anlände Jaipur klockan 20:20, och tog en cykelriksha till hotellet. 20 rupees för rum utan egen toalett. Åt i restaurangen jättegod tomatsoppa och grönsaks chowmein. Kollade tågtider inför fortsatt färd nästa dag till Jodhpur. Till sängs klockan 23:10.

Jag är nu i Rajasthan, rajputernas land. Dessa modiga kämpar som påstås ha gått i döden hellre än att låta sig besegras medan deras kvinnor lät bränna sig till döds. Uppsplitrade i en mängd småstater, var och en med sin maharaja, med slott och borgar som ännu finns kvar i Jaipur, Jodhpur, Chittorgarh, Udaipur (med ett palats mitt ute i en sjö, nu förvandlat till ett makalöst hotell), Bikaner och Jaisalmer.

Men det är också den hetaste platsen i Indien, med den Indiska öknen, Thar-öknen, och ligger invid gränsen mellan Indien och Pakistan, viket gör att många regementen är förlagda hit. Påfågeln är delstatens symbol. Överallt ser man vilda påfåglar och utsmyckningar föreställande påfåglar. Lägg därtill en underbart brokig färgprakt i klädseln i Rajasthan, både för män och kvinnor.

Turist i Pink City

Rajasthan är en av Indiens absolut främsta turistmål vid sidan om Agra och få andra platser. Läget nära Delhi gör att nästan alla turister till Indien åker hit. Fast det är inte många turister sommartid. November till februari är den idealiska tiden att resa hit. Men även under monsunperioden, juni till augusti, går det an att då regnet dämpar sommarhettan.

Jag lämnade Jaipur efter bara ett dygn, på kvällen den 16 juli, för att fara vidare till Jodhpur. Men dessförinnan hade jag spenderat hela dagen i Pink City som Jaipur kallas på grund av den röda putsen på alla hus och palats i Gamla stadsdelen. Betedde mig som en riktig turist och for runt med turistbuss från klockan 8 till 13. Hela staden är som ett museum med sin vackra arkitektur och utsökta ornamenteringar. Jag blev mycket imponerad. Mest fascinerande var Maharaja **Jai Singhs** märkliga observatorium Jantar Mantar från 1600-talet. Här finns världens största solur som mäter tiden med två sekunders akkuratess, och instrument som visar stjärnornas positioner, liksom eklipsen.

Ännu mer imponerad blev jag av Amber, den gamla huvudstaden som föregick Jaipur. Beläget sex kilometer från stan, på toppen av ett berg reser sig ett stort välbevarat palats i indo-saracensk stil, en kombination av hinduisk och mogulsk arkitektur. Andra befästningar och murar återfinns på bergsryggarna, och i en dalsänka syns en gammal stad. Flera turister färdades på elefantrygg upp på berget, dock inte jag.

På vägen tillbaka till Jaipur for vi förbi maharajans sommarpalats i en sjö täckt av vattenhyacinter, och stannade vid en fabrik som tillverkade blocktryck. Jag köpte en stor duk/överkast i traditionellt rajasthanskt mönster för 55 rupees.

Tillbaka i stan återstod att besöka maharajans palats. Maharajafamiljen bodde kvar i palatset, men de de nedre våningarna hade gjorts till museum med mycket vackra textilier och konstverk från maharajans samlingar.

Smutstvätt orsakade kris

Det var lite kris när jag skulle lämna hotellet på kvällen, hade nämligen lämnat smutstvätt på morgonen och den skulle vara tvättad och struken i tid för mitt tåg som jag trodde skulle avgå 18:55. Men när jag efter en dags sightseeing i Pink City packat mina saker och ska ta mig till stationen finns inte mina kläder. Hotellpersonalen skickar då en person att spåra vart tvätten tagit vägen. Under tiden betalade jag hotellräkningen och drack en kanna te.

Men tiden går, blir alltmer desperat. 18:50 kommer killen springande med mina kläder. Jag är nu övertygad om att jag kommer att missa tåget till Jodhpur men hotellpersonalen påstår att tåget ska avgå klockan 19.00, så det fanns en minimal chans att lyckas. Får tag på en cykelriksha som sätter full fräs mot stationen, betalar honom 2 rupees och springer in på stationen. Och där står tåget fortfarande inne på plattform 2 så jag blir inte akterseglad. Tåget började inte rulla förrän 19.20.

Drömmar på tåg

Men ett annat problem uppstod. Trots att jag varit på stationen tidigare på dagen och bokat reserverad plats i en förstaklasskupé saknades mitt namn i passagerarlistorna som finns anslagna utanför varje vagn. Konduktören var inte alls hjälpsam utan hänvisade mig till att sätta mig i en andraklassvagn utan reserverade platser. Men jag stod på mig och krävde att misstaget skulle rättas till och slutligen fick jag plats i en förstaklasskupé.

Satt sedan ett par timmar och bara mädde bra, och började nostalgiskt drömma.

"Jag är så harmonisk och glad. Sitter på tåget från Jaipur till Jodhpur i skymningen, har hela dagen betraktat det vackra, karga rajasthanska landskapet passera förbi, byar med färggrant klädda människor. I takt med mörkret har jag alltmer drömt mig tillbaka till fina minnen"

Hösten 1976: Lars

Jag färdas lycklig på moped i ösregn från Nöbbelöv till arabiska-undervisningen på Sparta.

Vännerna Rolf och Mona, Ingrid och Ronny är med mig Göstas lägenhet på Råbygatan.

Han är på resa i Sydamerika. Jag får låna den för att plugga arabiska...

Maj 1974: Anna-Karin

Gullholmen på natten, vi sitter tätt intill varandra ute bland klipporna,

och i gryningen vandrar vi genom samhället...

Tanum om natten. Vår första kyss. Intensivt, länge...

Februari 1975: Lena

Spisen, med henne hem på natten trots att syster Anne sov i soffan...

Brevet jag lämnade dagen efter...

Nästa gång jag kommer. Vermouth. Doften, smaken...

Till Spisen, sitter i hörnet tätt ihop...

Orolig natt Innan cykelfärd till Sjöbo...

Juni 1982: Bubu

På bio, ser "Moderna Tider". Vi skrattar, hon lutar sitt huvud mot mitt...

Hon håller hårt i min hand som ligger på hennes knä...

Avskedet – pannorna ihop, hon snyftar...

Klockan är nu 22:20. den 16 juli. Vi har nyss startat efter att ha stått stilla på en station Pulphera i nästan en timme. Från Jaipur till Jodhpur for jag först ett långsamtgående passagerartåg som stannade vid varenda hållplats. Men nu sitter jag på ett expresståg som ska vara framme i Jodhpur tidigt imorgon bitti, och där byter jag direkt till ett annat tåg som avgår kl 08.00 mot ökenstaden Jaisalmer.

I morgon kväll räknar jag därmed att vara framme där. I min förstaklasskupé finns också en trevlig ljudingenjör som jobbar för filmindustrin. Jag berättade om mina och **Helges** besök till filmstudiorna i Madras. Han berättade för mig att Asiens största biograf faktiskt finns i Jaipur. Det hade jag ingen aning om. En andra medpassagerare i kupén är en mustaschpydd troligen civilklädd militär, med stort bagage. Han släckte just ljuset i kupén.

17 JULI 1982 JODHPUR-JAISALMER

Gamarna cirklar i luften och sitter i flockar på marken. Halvöken med rödgiul sand, fläckar av gräs, torra taggiga gröna buskar, betande vita Indiska kor och getter förstås. På tåget från Jodhpur til Jaisalmer.

Byar med toppiga hyddor av strå. Kameltransporter. Männen med med mustascher så kraftiga som om de vore falska, turbaner, vita, gula, röda. Kvinnor i färggranna saris, speglar och ornament insydda, smycken i kilovis, ringar i örsnibbarna. Alldeles platt landskap. Sol och varmt, torr värme. Är i Rajasthan men det kunde lika väl ha varit Afghanistan, samma ödsliga skenbart sterila landskap, bergsmassiv av röd sandsten, borgar och fästningar på kullarnas topp, samma stolta människor. En otrolig skönhetsupplevelse. Så hundraprocentigt annorlunda från Bengalens och Keralas gröna paradismiljöer, eller mot den friska klara miljön i Himalaya. Ändå lika fantastiskt!

Tåget, ett gammalt ånglok som skulle göra svenska tågentusiaster vilda av glädje. Har nu stannat på liten station, Marwa Khara, för att invänta mötande tåg då banan är smal- och enkelspårig från Jodhpur till Jaisalmer nära gränsen till Pakistan. Jag har varit ute och pratat med en lärare i byn. Han talade engelska och kunde tolka åt andra som berättade att byn är helt hinduisk men att man kan särskilja de olika kasterna på turbanernas färg. Vit turban anses finast.

Lager av koldamm

Nu är klockan 14:30. Tåget rullar åter, visslan ljuder och koleldningen är i full gång. Det ligger ett tjockt lager koldamm över allting inne i kupén och på ens hud. Resan ska ta 10 timmar, men vi är redan en timme försenade. Till skillnad från flertalet indiska tåg har det inte gått att köpa något att äta, inte ens te på de många stationer vi stannat på idag. Om en timme kommer vi dock till ett ställe där tåget ska göra ett längre stopp. Förmodligen finns det mat där.

Delar kupé med en ung kapten, mycket trevlig och kunnig, han kommer från Indore i Madhya Pradesh, men är stationerad i Rajasthan. Vi är lyxigt bara två personer i vår förstaklass fyrbäddskuré. Jag har åkt tåg sedan igår kväll, först natttåget från Jaipur med avgång klockan 19. Framme i Jodhpur klockan 05:45, varpå jag käkade en god frukost på stationen, bestående av cornflakes med varm mjölk, rostat bröd, två kokta ägg samt en kanna te. Omräknat i svenska pengar kostade det fyra kronor. Duschade sedan i förstaklassväntsalen, jätteskönt, och köpte några goda mangofrukter i ett stånd utanför stationen, och naturligtvis dagens tidning. Därefter steg jag på det tåg där jag nu sitter. Avgång från Jodhpur klockan 08:00.

Jag ska passa på att tacka för två brev jag fick från familjen på Poste Restante i Delhi, med skildringar av midsommarfirande och annat kul samt en teckning av **Pernilla** och tidningsklipp om Afghanistan. Ni behöver inte betala prenumerationsavgiften för National Geographic.

18 JULI 1982 JAISALMER

Klockan är 06:30 på morgonen. Jag har nyss vaknat upp på det mest fantastiska ställe man kan tänka sig, på taket till ett enkelt hotell i månghundraåriga befästa indiska ökenstaden Jaisalmer.

Fortet som den har kallas ligger på en kulle. Runt staden breder öknen ut sig. Alla hus byggda av gullengul huggen sandsten med lertak. Oregelbunden bebyggelse, några hus är förfallna, andra är väl bevarade palatsliknande med enormt vackra uttryckningar i rajasthansk stil som är en blandning av traditionell hinduisk och mogulsk arkitektur.

Överallt på taken har det sovit folk, men nu när solen börjar stiga på himlen alla har alla stigit upp. Ekorrar kilar fram och åter alldeles intill mig. Duvor likaså. Inga störande ljud, ingen trafik innanför stadsmurarna. Fåglar, ljud från jain-

templet ett par hundra meter härifrån.

Killen som har hotellet, Laxmi Nivas heter det, en kille med brahminsnores över bröstet, lovade mig frukost – te och rostat bröd med marmelad. Egentligen har jag ett litet rum att bo i, men igår kväll var det så fruktansvärt hett att endast taket var en var uthärdlig plats att vara på. Det finns ingen fläkt och allting är mycket enkelt – helt i stil med den omgivande fina staden, och dessutom kostar det bara 5 rupees per natt att bo här. Och faktiskt visade sig att det visade sig vara första natten hotellet hade öppet, jag var dess första gäst. Två andra europeer som kommit med samma tåg som jag igår (men som rest i 2 klass) kom också hit. De fick det andra rummet.

Nu har jag sovit utomhus rätt många nätter på min resa. Först vid mitt besök till **Partha Munshi** i Kondagaon och vi tillbringade en natt i gond-byn Malakot, och sedan på balkongen till Bo Gunnarssons lägenhet i Delhi. Men den här övernattningen i Jaisalmer är klart bästa upplevelsen. Inga mygg dessutom.

Idag ska jag ägna dagen åt att bese Jaisalmer, för att sedan ta nattåget tillbaka till Jodhpur. Imorgon kväll far jag så vidare med tåget till Ahmedabad, stor industristad och huvudstad i delstaten Gujarat, och sedan vidare till Bombay.

Mycket tågåkande senaste tiden, men jag har velat utnyttja mitt tre månaders första klass Indrail tågloffartkort maximalt innan dess giltighet tar slut på onsdag. Jag har räknat ut att jag precis tjänat in kostnaden. Om jag inte varit två veckor i Himalaya utan några tågresor, en hel månad i Bangladesh och två veckor stilla i Calcutta hade jag givevis haft ännu mer nytta av kortet. Men till fördelarna med kortet är också att man är prioriterad till att få biljetter till alla tåg.

Igår kväll anlände jag till Jaisalmer klockan 18:45. Jag var då alldeles svart av koldamm och sandig. Tog farväl av min kupégranne kapten **Ramesh Surtha**, och for med jeep-taxi till staden belägen två kilometer från från stationen, kostade fem rupees. De andra två utlänningarna från tåget, en dansk klille och en engelsk tjej tyckte 4 rupees var för dyrt så de promenerade.

Dödshungrig – det fanns bara frukt och te att köpa på stationen där tåget gjorde ett längre uppehåll – promenerade jag på kvällen ner till den nyare delen av staden (på intet sätt modern dock), och åt på en utomhusrestaurang, Gaylords, grönsakspulao, ost- och ärtcurry plus en stor kanna te. Hade svettats litervis under dagen.

Efter en hel dag i Jaisalmer känner jag mig enormt glad att ha befunnit mig i en stad från 1100-talet, med trånga gränder och ett väldigt palats med intrikat utsmyckning som påminner om stadens forna storhet. Staden var belägen på stora karavanvägen från Mellersta Östern till Indien. En storhetstid som varade tills sjöfarten och Bombay tog över.

18 JULI 1982

JAISALMER

Söndag, klockan är 12. Jag sitter i Tourist Bungalows restaurang, har druckit en Lemon soda, vatten och två kannor te. Nu väntar jag på lunch – tomatsoppa och grönsakspulao. Fy vad hett, över 40 grader varmt.

Törsten beror på att jag utan några solskydd varit iväg på cykeltur till en oas och gravmonument (cenotafer) 5 km norr om staden. En enormt fin, lugn plats. En mängd tempelbyggnader i rajasthansk stil, i varje fanns en tavla med en rytare och minst en dam inhugget i sten. En bit bort ett inhägnat område, omgärdande två stycken stativ med vattenkrukor och portätt på vad som måste vara maharajan, eller kanske den i december 1981 avlidne gamle maharajan.

Att jag hyrde en cykel berodde på att jag var tvungen att ta mig till järnvägsstationen och boka plats på tåget ikväll.

På eftermiddagen vandrade jag så runt i staden och beundrade det kungliga palatset från 1700-talet högt ovanför all annan bebyggelse. Numera har maharajan ingen makt eller särskilda befogenheter, men är ändå en personlighet i staden. Ägaren av mitt hotell tog mig också med till en annan palatsliknande byggnad, ägd av familjen till en tidigare maharajas premiärminister. 30–40 rum i fem våningar, som alla hus i hus i gul färg och med vacker ornamentering utvändigt, och inomhus exklusiva möbler och konst målad på väggarna, en spegelkupol och porträtt på Drottning Victoria. En medlem i familjen visade mig runt och tog 2 rupees i avgift för det.

Många av stadens palats står dock öde, endast befolkade av tusentals fladdermöss.

19 JULI 1982

JODHPUR

Klockan är 19.00, har tillbringat hela dagen i Jodhpur dit jag anlände med nattåget från Jaisalmer i morse.

Sitter på Restaurang Kalinga och väntar på maten, tomatsoppa och stekt lever med ris. Klockan 20.40 ska jag åka med ett passagerartåg till Marwar Junction, i en vagn som kopplas på ett expresståg som kommer från Delhi, för att anlända till Ahmedabad i morgon förmiddag klockan 09:55.

Det är en otroligt fin stad, Jodhpur. Varit runt hela dagen. Fortet högt upp på ett 125 meter högt klippmassiv med utsikt

över hela stan, är det den mest imponerande av borgar i Rajasthans furstendömen före 1947. Därtill kommer ett annat palats, Umaid Bhawan Palace, beläget utanför stan, färdigställt så sent som 1943, nu delvis omgjort till hotell.

Jag bor på järnvägsstationen, där man kan hyra en säng i så kallade *railway retiring rooms*. Enkla hotellrum med fyra bäddar man kan hyra även för att vila och duscha mitt på dagen mot uppvisande av tågbiljett. Det kostar 7:50 rupees per person. Sådana retiring rooms finns på många indiska järnvägsstationer, men det var första gången jag utnyttjade ett sådant.

Lämnade Jaisalmer söndags kväll med nattåget till Jodhpur. Tåget var fullt av utländska turister i både första och andra klass. Jag delade kupé med en engelsman och en schweizisk lärarinna som far runt i Indien med en organiserad grupp. Det blev en het natt, fläktarna räckte inte till, och dessutom yrde det in mängder av sand genom de öppna fönsten.

Väl framme begav sig flertalet tågresenärer iväg till olika hotell i stan, medan jag gick till järnvägsrestaurangen och åt en god och billig frukost. Efter att ha duschat på stationshotellet gav jag mig ut på stan. På vägen köpte jag en t-shirt för 30 rupees av en gatuförsäljare, och besökte huvudpostkontoret GPO för att skicka iväg en rad vykort och brev, samt köpa nya aerogram. Fikade på postkontorets utomhus canteen. En kopp kaffe kostade 1 rupie.

Rajasthans vackraste borg

Sedan var det dags att besöka Fortet med maharajans palats på toppen av berget. Våldiga grindar och kanonhåll i murarna – ett minne från ett angrepp av grannstaten Jaipur på 1600 talet. Det fanns två ingångar till Fortet, en från Jodhpursidan och en annan från den ålderdomliga byn Fatehpur. Jag började med att besöka den senare. Men sen upp på berget. Betalade 6 rupees inträdesavgift, låtsades inte om att jag hade kamera med mig, för att slippa betala ytterligare 10 rupees för att få fotografera eller 15 för att använda blix. I palatset inne i Fortet en rad utomordentliga utställningar av vapen, kläder, elefant-*howdahs* (maharajans fina stolar) och en samling musikinstrument med ljud-illustrationer.

Från toppen har man en bedårande utsikt över Jodhpur. Man ser bland alla vitkalkade hus en mängd ljusblått målade. Det är hus tillhöriga brahmin-familjer som traditionellt har gjort så. Efteråt träffade jag ett trevligt australiensiskt par. I skuggan av ett träd satt vi och snackade en halvtimme. De blev intresserade av min Wheeler guidebok för att läsa kapitlet om Delhi och Jaipur. Promenerade åter till stan och åt en special-lassi på Agra Sweet Home.

Köpte en öl i en butik och tillbringade några timmar på vilorummet på stationen. Lyssnade på kassetband med **Bubus** sång som jag spelat in, och skrev samtidigt ett brev till hennes far, **Annada Munshi**.

Tåg til Ahmedabad

Jag tog sedan en avslutande promenad i skymningen till Restaurang Kalinga. Åter stationen och packade mina prylar och så iväg till rätt perrong. Massor av folk var samlade där, de skulle ta farväl av en rektor på väg från sin skola i Jaisalmer till en by i Udaipurdistriktet.

Tåget från Jodhpur hade en kombination av vagnar på väg till olika destinationer. Jag hade fått en översluf i min första-klasskupé. Vansinnigt hett, så vid ett stopp på en station vid 22-tiden hoppade jag av klädd enbart i nattbyxor för att fylla på min vattenflaska. Vid midnatt var vi framme i Marwar Junction och vagnen kopplades som planerat till express-tåget mot Ahmedabad. I morgon bitti framme och då i delstaten Gujarat.

LARS EKLUND

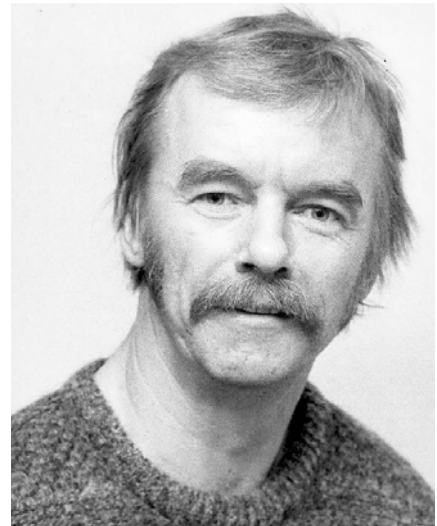
Forts. på resan, resebrev 76,
Ahmedabad-Bombay-Pune

DELHI

Bosse G

JAIPUR

TÅG TILL JAISALMER

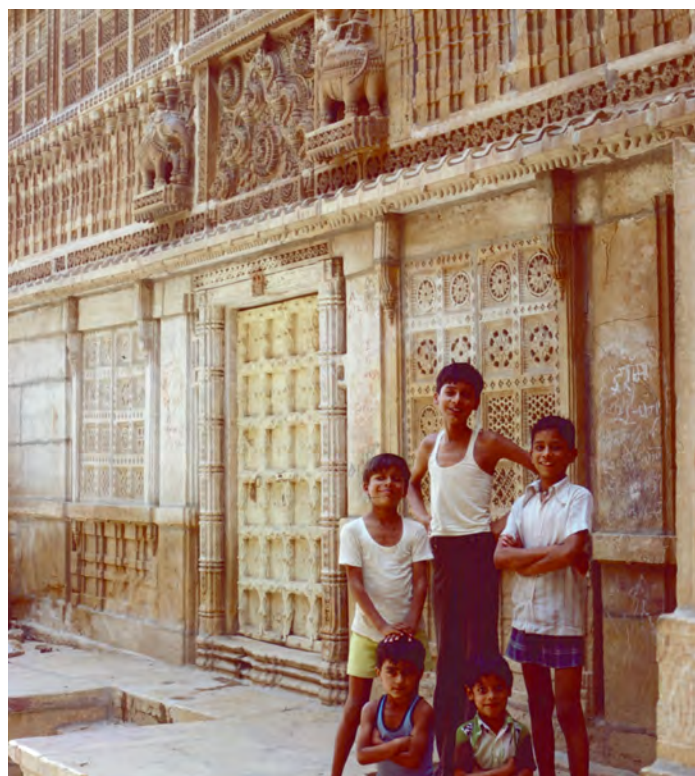

JAISALMER

JODHPUR

